

FAGNOTAT april 2014

tittel:

Pelsdyrs behov for matsøk og eteadferd

forfatter:

Marianne Kulø
sivilagronom og fagleder
(+47) 410 34 773
marianne@dyrevern.no

Hovedmomenter:

- At rev og mink ikke får utløp for behovet for matsøk og eteadferd, er trolig et av de største velferdsproblemene i pelsdyroppdrett.
- Ny pelsdyrforskrift (2011) krever at det skal tas hensyn til disse behovene.
- Pelsdyrnæringen har likevel ikke utviklet nye rutiner i tråd med ny forskrift, og Mattilsynets tilsynsveterinærer har ikke fulgt opp saken.

1. Artstypisk behov for matsøk og eting

Fôring handler ikke kun om ernæring, men også om matsøk og eteadferd: utforsking, lukting, utvelgelse, tygging og riving, svelging og så videre.

Som kjent er alle våre husdyrslag sterkt motiverte for å bruke store deler av døgnet på å lete etter mat. Frustrasjon og stereotypier oppstår derfor gjerne fordi dette behovet ikke er tilfredsstillt. Mens andre husdyrslag kan få tilfredsstillt sine behov via beiting og utdeling av variert fôr på bakken, er dette annerledes for mink og rev.

Rev og mink er rovdyr. Kjeve og tenner er tilpasset å tygge og gnage på materiale, alt fra bein og knokler til mat med mykere konsistens som kjøtt og spekk. Sammenlignet med beitedyr, er rovdyrers behov for matsøk av en mer dynamisk karakter, inkludert jaktadferd og hurtig bevegelse. Selve eteadferden innebærer å kunne rive og slite i maten, og å kunne tygge før svelging.

Mindre bearbeidet fôr bør anvendes, fordi dyret da bruker lengre tid på fôret, og dermed også mer tid på naturlig eteadferd. Rev og mink ønsker å tygge, rive og bite. I oppdrett er det et problem at mink og rev biter i burnettingen, eller påfører seg selv eller hverandre bittskader.

2. Dagens praksis og regelverk

1.2. Praksis på farmene

På farmene får pelsdyrene tildelt ensartet fôrgrøt 1-4 ganger daglig, på toppen av buret. Næringen bruker fôringsmaskin, og har derfor basert seg på en praksis med å kun bruke denne grøten. På enkelte farmer deles det sporadisk ut kjøttbein, for gnaging. Å stort sett kun få fiberfattig grøt innebærer at dyrene ikke får tygge. De rekker heller ikke å få utløp for eteadferd siden eteprosessen er raskt overstått.⁽¹⁾ Det at rev og mink ikke får utløp for behovet for matsøk, er trolig et av de største velferdsproblemene i pelsdyroppdrett.⁽²⁾

1.3. Krav i Pelsdyrforskriften

Med den nye forskriften for hold av pelsdyr i 2011, kom det for første gang krav om at pelsdyrenes behov for utforskning, gnaging og eteadferd skulle tas hensyn til.

§ 17 Fôr og vann stiller spesifikt krav om eteadferd: " Det skal tas hensyn til pelsdyrenes artstypiske eteadferd." Forskriften spesifiserer imidlertid ikke nærmere hvordan dette skal gjøres.

§11 Krav til oppholdsenergi stiller generelt krav om å ta hensyn til "dyrenes artstypiske behov". Paragrafen nevner en rekke spesifikke krav relatert til dette, blant annet "Oppholdsenergien skal til enhver tid være beriket med egnede aktivitetsobjekter og eventuelt innretninger som stimulerer dyrene til lek, gnaging, utforskning og variert fysisk aktivitet. "

I høringsrunden påpekte Mattilsynet at eteadferd blant annet innebærer tildelingsmåte, tidspunkt for tildeling og fôrstruktur:

Mattilsynet er enig med Dyrevernalliansen i at det bør forskriftsfestes krav om at det skal tas hensyn til pelsdyrenes artstypiske eteadferd, og foreslår dette som tillegg i første ledd. Dette innebærer mange hensyn, herunder måten fôret tildeles på, fôringstidspunkt, fôrets struktur med mer. Det er behov for videre undersøkelser relatert til utvikling av fôr som innebærer mer arbeid for dyrene, og velferdsgevinst for rev og mink ved bruk av slikt fôr. Næringen oppfordres til å bidra videre i dette arbeidet. Kjøttbein er et godt eksempel på aktivitetsobjekt som uansett kan brukes som et supplement til fôret. Det både imøtekommer gnagebehovet og bedrer tannhelsen.⁽³⁾

Som det kommer fram i sitatet, påpekte Mattilsynet behov for at næringen aktivt bidrar til å bedre fôringsrutinene. Dagens godkjente praksis er likevel jf gammel forskrift: Fôring skjer kun ved at fôrgrøt blir servert oppå burene slik at dyrene må anstrenge seg noe for å få tak i maten. Dette anser Mattilsynets tilsynsavdeling som tilstrekkelig tilrettelegging av eteadferd.⁽⁴⁾

3. Relaterte velferdsproblemer

3.1. Behov for kontroll

Fôrtilgang spredt i tid og rom, der dyret selv kan kontrollere det, gir best velferd. Dette kunne ha blitt løst ved hjelp av transponderfôring, som jo brukes i f.eks. grisekjøl. Transponder er en databrikke festet på hvert dyr, som gir tilgang til en fôrautomat.⁽¹⁾ Utvikling av et slikt fôringsystem ble foreslått i referansepanelet for ny pelsdyrforskrift, men Pelsdyrslaget avviste det da som aktuelt å prøve ut.

3.1. Behov for matsøk

Forskning har påvist at å innrede buret med innretning som kun tilfredstiller hurtig bevegelse (f.eks. løpehjul) vil av dyret ikke oppfattes som matsøk. Dette kan forklare hvorfor stereotypier oppstår selv om mink har tilgang til løpehjul.^(5,6)

Minkens aktivitet i vann er relatert til matsøk. I naturen lever mink i nærheten av vannkilder og jakter ved å dukke og svømme i vannet, stimulert av bevegelse i vannflaten. For pelsdyroppdrett er det ikke utformet noen annen type miljøberiking enn vannkar som har samme type dokumentert velferdseffekt. Hvorvidt minkens aktivitetsbehov relatert til matsøk kan dekkes på andre måter enn å tilby et vannkar, er dermed irrelevant så lenge det ikke er utviklet noen alternativer. Pelsnæringen nekter likevel å gi minken vannkar. (7,8,9)

3.4. Behov for eteadferd

En studie av Malmkvist m. fl. (2013) har påvist at når mink får fôrgrøt med større hele biter fører det til at minken i mindra grad utfører stereotypier og eller tygger på pelsen sin. (2)

På revefarmer får revene en trepinne som standard miljøberiking. Få farmer gir dyrene kjøttbein. En trepinne bidrar til at reven i mindre grad biter på seg selv eller andre/burnettingen, trolig fordi reven får utløp for tyggebehov. Men siden reven svelger en del av trebitene, er det vanlig med irritasjon og blødning i magen. Trepinne er derfor uegnet som tyggeobjekt. (10,11)

Kilder

(1) Malmkvist, J., Stimulerende foding til mink, Intern rapport nr 229, Danmarks Jordbrugsforskning, 2005.

(2) Malmkvist, J., Palme, R. et al., "Additional foraging elements reduce abnormal behaviour – fur-chewing and stereotypic behaviour – in farmed mink (Neovison vison)", Applied Animal Behaviour Science 149, 77–86, 2013.

(3) Mattilsynet, Sammenstilling og vurdering av høringsuttalelser - utkast til ny forskrift om hold av pelsdyr, Brev til Landbruks- og matdepartementet, 29. november 2010.

(4) Løtvedt, S. (Mattilsynet), "Ad. Spørsmål vedrørende tilsynspraksis på pelsdyrfermer", Brev til Dyrevernalliansen, 6. september 2012.

(5) Axelsson, H., E. Aldén and L. Lidfors, "Behaviour in female mink housed in enriched standard cages during winter", Applied Animal Behaviour Science , 2009.

(6) Bakken, M., "Reproduction in farmed Silver fox vixens in relation to own competition capacity and that of neighbouring vixens", Journal of Animal Breeding and Genetics, 1993.

(7) Mononen, J., M. Mohaibes, S. Savolainen and L. Ahola, "Water baths for farmed mink: intra-individual consistency and inter-individual variation in swimming behaviour, and effects on stereotyped behaviour", Agricultural and Food science, 2008.

(8) Vinke, C., S. Hansen, J. Mononen, H. Korhonen, J. Cooper, M. Mohaibes, M. Bakken and B. Spruijt, "To swim or not to swim: An interpretation of farmed mink's motivation for a water bath", Applied Animal Behaviour Science 111, 2008.

(9) Kulø, M., "Minkens behov for kontakt med vann", Norsk Veterinærtidsskrift 6, 2011.

(10) Norges Forskningsråd, Forskningsbehov innen dyrevelferd, Rapport, 2005.

(11) Kistler, C., D. Hegglin, H. Würbel og B. König, "Feeding enrichment in an opportunistic carnivore: The red fox", Applied Animal Behaviour Science, 2009.